

WSPARCIE PODNOSZENIA JAKOŚCI EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ W POLSCE

Kluczowe postulaty stron zainteresowanych edukacją włączającą

Celem opracowania niniejszego dokumentu było podsumowanie kluczowych postulatów wynikających z dyskusji podczas spotkania inauguracyjnego projektu pn. WSPARCIE PODNOSZENIA JAKOŚCI EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ W POLSCE, które odbyło się w Warszawie w dniach 11-13 lipca 2018 r.

Uczestnikami dyskusji byli przedstawiciele: rodziców i uczniów, organizacji pozarządowych zajmujących się specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, instytucji systemu wsparcia i nauczycieli ze przedszkoli i szkół ogólnodostępnych – w tym także z oddziałami integracyjnymi i specjalnymi), integracyjnych oraz specjalnych, jak również organizacji o zasięgu ogólnopolskim oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej (MEN).

Główne problemy sygnalizowane w toku dyskusji w każdej grupie były zbieżne, dzięki czemu można zidentyfikować szereg kwestii, które wszyscy uczestnicy spotkania uznali za priorytetowe. Kluczowe postulaty, które powtarzały się podczas dyskusji z przedstawicielami wszystkich reprezentowanych środowisk zostały zebrane, podsumowane i ujęte w pięć wymienionych poniżej grup tematycznych.

Postulaty te zostaną wykorzystane do ukierunkowania późniejszych dyskusji ze wszystkimi zainteresowanymi środowiskami podczas kolejnych działań w ramach prac prowadzonych przez Europejską Agencję do spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej w ramach projektu.

Postulat 1. Kształtowanie pozytywnych postaw i wartości

Postulat ten obejmuje:

- *Zwiększanie świadomości* - w ramach systemu edukacji i w całym społeczeństwie - potencjalnych korzyści, jakie płyną z edukacji włączającej dla wszystkich uczniów, rodziców, specjalistów i całego społeczeństwa;
- *Zapewnienie, że prawa każdego ucznia* do nauki w szkołach ogólnodostępnych są jednoznacznie rozumiane przez wszystkie zainteresowane środowiska ;
- *Zmianę sposobu myślenia i postaw* wszystkich uczestników procesu kształcenia i wychowania, prowadzące do pozytywnego postrzegania różnorodności uczniów przez wszystkie szkoły;
- *Słuchanie głosów uczniów* i zapewnienie poszanowania ich praw, uwzględnianie ich opinii i decyzji;
- *Wspieranie wszystkich rodziców* w celu skutecznego działania na rzecz edukacji dziecka i pracy szkoły;

- *Poprawę komunikowania się* oraz sposobów wzajemnej współpracy pomiędzy wszystkimi uczniami, rodzicami i członkami szerszej społeczności szkolnej, w tym innymi szkołami i instytucjami systemu wsparcia;
- *Uznanie jako wartości dodanej* pracy szkół z różnorodnymi grupami uczniów;
- *Upowszechnianie rozumienia dostępności* jako zagadnienia, które dotyczy wszystkich zainteresowanych środowisk i obejmuje wszystkie aspekty edukacji oraz życia w szerszej społeczności.

Postulat 2. Zapewnienie, że wszystkie zainteresowane środowiska rozumieją edukację włączającą jako edukację o dobrej jakości i dostępną dla wszystkich osób uczących się

Postulat ten obejmuje:

- *Potrzebę precyzyjnej politycznej wizji edukacji włączającej*, identyfikującej zarówno istniejące wyzwania oraz sposoby reagowania na nie, jak też zmiany docelowe oraz standardy, które należy spełnić;
- *Zwiększenie gotowości wszystkich zainteresowanych środowisk* do przyjęcia odpowiedzialności za wszystkie potrzeby uczniów;
- *Zwiększenie umiejętności wszystkich zainteresowanych środowisk* w zakresie dostosowania systemu, środowiska szkolnego, metod uczenia się i materiałów do potrzeb wszystkich uczniów;
- *Zapewnienie, że wszystkie podmioty zaangażowane w edukację przyjmą holistyczne (całościowe) spojrzenie na każdego ucznia*, dzięki czemu wszyscy uczniowie otrzymają niezbędne wsparcie w procesie uczenia się wówczas, gdy tego potrzebują; żaden uczeń nie zostanie „zgubiony” w systemie;
- *Poszerzenie świadomości* kto może być adresatem różnych form wsparcia w zakresie uczenia się wśród wszystkich środowisk zaangażowanych w edukację ;
- *Zdefiniowanie na nowo indywidualnych, specjalnych potrzeb edukacyjnych (SPE)* – ich rozumienia w kontekście szerszego spojrzenia na "dodatkowe" potrzeby edukacyjne wszystkich uczniów;
- *Przemodelowanie procedur związanych z identyfikacją potrzeb uczniów* i "etykietowaniem" specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów, tak by przejść na model bio-psycho-społeczny;
- *Uproszczenie systemów i procedur*, by wspierać poszczególnych uczniów z rozpoznanymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) oraz angażować i pracować z rodzicami i rodzinami;
- *Ponowne przeanalizowanie form "wykluczenia"* dostrzeganego w systemie i w szkołach ogólnodostępnych.

Postulat 3. Zapewnienie różnych form wsparcia w szkołach ogólnodostępnych

Postulat ten obejmuje:

- *Zapewnienie elastycznych możliwości uczenia się* we wszystkich szkołach ogólnodostępnych w sposób, który zapewnia wczesną interwencję i niezwłoczne udzielenie wsparcia w przypadku zidentyfikowania potrzeb edukacyjnych;

- *Zapewnienie dostępności wsparcia w szkołach ogólnodostępnych, które można wykorzystywać w sposób elastyczny i zróżnicowany wobec grup uczniów, na podstawie oceny i decyzji podejmowanych przez zespoły szkolne, wspierając odejście od zasady polegania na "oficjalnych decyzjach" lub zaświadczeniach jako jedynych dowodach potwierdzających potrzebę wsparcia w procesie uczenia się;*
- *Zapewnienie szerokiego wachlarza zasobów w zakresie wsparcia (specjalistów, w tym specjalistycznego personelu pomocniczego, nauczycieli, pracowników niepedagogicznych, psychologów, personelu, terapeutów itp.) oraz narzędzi (materiałów, wsparcia technicznego itp.) w szkolnictwie ogólnodostępnym;*
- *Wspieranie szkół ogólnodostępnych w poszerzaniu współpracy z różnymi specjalistami oraz tworzeniu szerszych, profesjonalnych zespołów zawodowych odpowiedzialnych za wszystkich uczniów;*
- *Zwrócenie uwagi na rolę instytucji systemu wsparcia i ośrodków (szkół) specjalnych w zakresie wspierania szkół ogólnodostępnych;*
- *Ukierunkowanie pracy szkół specjalnych, oddziałów integracyjnych i specjalnych w szkołach ogólnodostępnych tak, aby miały one jasno zdefiniowaną rolę we wspieraniu i wzmocnianiu edukacji włączającej;*
- *Zwiększenie możliwości skutecznego dzielenia się wiedzą specjalistyczną, zasobami i świadczeniem usług pomiędzy specjalistami oraz pomiędzy różnymi szkołami, instytucjami i sektorami;*
- *Wspieranie pracy dyrektorów szkół w taki sposób, aby mogli z otwartością i akceptacją przyjąć wszystkich uczniów z terenu działania szkoły, stworzyć wizję i rozwinąć kulturę edukacji włączającej oraz zapewnić każdemu uczniowi wsparcie, którego potrzebuje w szkole.*

Postulat 4. Przygotowanie nauczycieli i innych specjalistów do pracy w klasach włączających

Postulat ten obejmuje:

- *Współpracę ze wszystkimi środowiskami w wypracowaniu wspólnego zrozumienia, że konieczne jest ukierunkowanie kształcenia i szkolenia wszystkich grup zawodowych na potrzeby edukacji włączającej, nie zaś specjalnej;*
- *Zapewnienie kształcenia i doskonalenia zawodowego wszystkim przyszłym oraz pracującym nauczycielom, umożliwiającym rozwijanie wartości, postaw oraz wiedzy i umiejętności niezbędnych w przygotowaniu ich do edukacji włączającej;*
- *Poszerzenie i pogłębienie obecnego (zbyt powierzchownego) zakresu programu kształcenia przyszłych nauczycieli w zakresie specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz takie jego ukierunkowanie, aby wszyscy nauczyciele (w tym nauczyciele przedmiotów, nauczyciele wspomagający i specjaliści) byli przygotowani do pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach w klasach ogólnodostępnych;*
- *Poprawa koordynacji, wspólnego planowania i realizacji działań pomiędzy podmiotami kształcącymi i szkolącymi kadre, instytucjami działającymi lokalnie oraz podmiotami świadczącymi wsparcie.*

- *Zapewnienie, że instytucje szkolnictwa wyższego* prowadzące kształcenie i doskonalenie nauczycieli traktują jako priorytet zapewnienie elastycznej, dostosowywanej do aktualnych potrzeb oferty szkoleniowej, która umożliwi przygotowanie wszystkich nauczycieli do edukacji włączającej;
- *Zaangażowanie instytucji szkolnictwa wyższego* do rozwiązania kwestii odpowiedniego przygotowania kadr, które kształcą i szkolą przyszłych nauczycieli, tak by zapewnić odpowiednie przygotowanie nauczycieli do wspierania edukacji włączającej;
- *Zapewnienie dostępności skoordynowanych i powiązanych ze sobą szkoleń* dla szerszego grona profesjonalistów - dyrektorów szkół, inspektorów nadzoru, specjalistów realizujących wsparcie, osób zarządzających oświatą na szczeblu lokalnym i nauczycieli przyszłych nauczycieli - w celu przygotowania ich do edukacji włączającej;
- *Określenie mechanizmów monitorujących skuteczność* rozwoju zawodowego nauczycieli poprzez kształcenie i doskonalenie w kontekście osiągnięcia celów edukacji włączającej.

Postulat 5. Zwiększenie zdolności systemu edukacji do pełnienia roli włączającej

Postulat ten obejmuje:

- *Zapewnienie, że wszystkie środowiska zainteresowane systemem edukacji wyraźnie rozumieją* główne założenia polityki i cele w zakresie edukacji włączającej, jak również znaczenie uwzględniania ich w swojej pracy;
- *Zwiększenie elastyczności w całym systemie*, aby odpowiednie wsparcie było jednakowo dostępne dla wszystkich uczniów, rodziców, szkół i nauczycieli w całym kraju;
- *Opracowanie skutecznej formuły zarządzania, zasad współpracy* i pracy zespołowej w różnych sektorach (tj. sektorze zdrowia i edukacji) na różnych szczeblach systemu (lokalnym i centralnym), w oparciu o wspólny język i wzajemne zrozumienie;
- *Wspieranie skutecznej współpracy* między różnymi sektorami w ramach systemu (ogólnodostępnego i specjalnego), między szkołami i instytucjami systemu wsparcia oraz między poszczególnymi szkołami;
- *Przenalizowanie ról i obowiązków* władz lokalnych w zakresie identyfikacji potrzeb, zapewnienia wsparcia w szkołach ogólnodostępnych, nadzoru i wdrażania polityki;
- *Zapewnienie systematycznego i skutecznego przepływu informacji* pomiędzy różnymi szczeblami i sektorami systemu, różnymi organizacjami, instytucjami i innymi podmiotami udzielającymi wsparcia oraz pomiędzy specjalistami udzielającymi pomocy indywidualnie lub zespołowo;
- *Ustalenie mechanizmów finansowania wzmacniających edukację włączającą* poprzez zagwarantowanie elastycznych zasobów finansowych dla szerszego zakresu różnych form wsparcia w szkołach ogólnodostępnych;
- *Zapewnienie skutecznych procesów monitorowania i oceny* dostępności, jakości i skuteczności oferowanych możliwości uczenia się, wsparcia i świadczenia usług

wsparcia dla wszystkich uczniów, w celu ukierunkowania dalszego rozwoju systemu i zmniejszenia różnic w jego obrębie, a także w samej szkole i między szkołami.